

COMISIA ROGATORIE: REGLEMENTĂRI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

Vasile BUZDUGAN,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În combaterea criminalității, mijloacele de drept național sunt principale, iar mijloacele de drept internațional sunt subsidiare, suplimentare. Același lucru se întâmplă și în combaterea criminalității internaționale.

După părerea noastră, este necesar să acceptăm punctul de vedere al lui I. Jdanov și L. Kostin, care presupun că „colaborarea statelor în vederea combaterii criminalității este partea componentă principală a relațiilor internaționale la etapa contemporană. Particularitatea acestei colaborări constă în faptul că combaterea criminalității ține preponderent de componența națională a statelor, deoarece criminalitatea ca fenomen social are în general un caracter național, determinat de totalitatea factorilor sociali, economici, juridici etc., activi într-un anumit stat [10, p. 42].

Practica multor state, inclusiv a Republicii Moldova, merge pe calea includerii în sistemul legislației sale a normelor convențiilor internaționale. După cum a menționat, pe bună dreptate, I. Lukașuk, „dacă statul semnează un tratat internațional, acest fapt presupune pentru acel stat obligația de a-și revizui legislația sa națională în domeniul respectiv” [11, p. 35].

Considerăm că anume datorită acestui fapt colaborarea internațională poartă un caracter auxiliar față de mijloacele naționale. Are dreptate D. Bekeșev, spunând că „eficiența tratatului internațional depinde de faptul cât de coordonat este caracterul măsurilor care se întreprind în vederea combaterii criminalității” [9, p. 210].

Din examinarea legislației internaționale ce o reglementează rezultă că această cooperare între state în combaterea criminalității cunoaște două forme principale, și anume:

– colaborarea sau conlucrarea statelor

pentru combaterea unor categorii de infracțiuni;
– asistența juridică reciprocă pentru realizarea de către fiecare stat a justiției penale pe teritoriul său.

Conlucrarea sau colaborarea statelor în lupta împotriva criminalității se realizează, în principal, prin semnarea sau aderarea la convenții internaționale, prin care țările își asumă obligații de a reprima, prin mijloace proprii, anumite categorii de infracțiuni. Pot fi menționate în acest sens convențiile internaționale pentru reprimarea unor infracțiuni privind traficul ilicit de droguri, de arme sau de persoane, a terorismului, corupției, spălării banilor sau a produselor infracțiunii etc.

Asistența juridică este o formă de cooperare internațională care, spre deosebire de conlucrarea internațională în combaterea unor anumite categorii de infracțiuni transnaționale comise de asociații sau grupuri criminale, se realizează prin concursul acordat de un stat altui stat de a-și îndeplini funcția de realizare a justiției, ca expresie a suveranității sale [6, p. 70].

Un spectru mai larg de activități, la fel cu caracter subsidiar, este prevăzut în acest sens de legiuitorul Republicii Moldova, care atribuie la volumul asistenței juridice următoarele: comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării; audierea persoanelor în calitate de martor, bănuit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă; efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare; sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea

infraacțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de CPP al RM; citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată; preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin; căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate; recunoașterea și executarea sentințelor străine; transferarea persoanelor condamnate; comunicarea cazierului judiciar sau alte acțiuni care nu contravin legislației procesuale penale [1].

Codul de procedură penală al Federației Ruse, spre deosebire de cel al Republicii Moldova, nu conține prevederi exprese referitoare la obiectul asistenței juridice. Doctrina rusă [11, p. 35], asumându-și obligația să suplinească această lacună, aduce următoarea clasificare a acțiunilor procedurale ce pot fi realizate prin comisie rogatorie: primirea cererilor și declarațiilor; acordarea asistenței la aducerea persoanelor aflate în detenție pe teritoriul statului străin, pentru depunerea mărturiilor și acordarea ajutorului la desfășurarea anchetei și altor măsuri procesuale; înmânarea actelor referitoare la procedura în cauzele penale; executarea cercetărilor de anchetă și judecătorești; identificarea personalității și locului aflării anumitor persoane; efectuarea expertizelor judiciare; acțiuni cu privire la sechestrarea averii, transmiterea bunurilor căpătate pe cale criminală; alte modalități de asistență.

Comisia rogatorie reprezintă una dintre formele prevăzute de lege utilizate pentru realizarea asistenței juridice internaționale în materie penală. Comisia rogatorie a fost folosită în relațiile dintre state, în planul asistenței juridice internaționale, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Comisia rogatorie este menționată în cadrul Convenției Europene de asistență judiciară în materie penală adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959, unde în art. 3 se prevede că: „Partea solicitantă va urmări îndeplinirea, în formele prevăzute de legislația sa, a comisiilor rogatorii referitoare la o cauză penală, care îi va fi adresată de către autoritățile judiciare ale părții solicitante și care au ca obiect îndeplinirea actelor de urmărire sau comunicarea mijloacelor materiale de probă, a dosarelor sau a documentelor”.

În cazurile în care organul judiciar constată că exacta cunoaștere a adevărului depinde de anumite probe care se găsesc în străinătate, acesta solicită concursul autorităților străine. Pentru obținerea acestora organul judiciar se adresează autorităților străine pe cale de comisie rogatorii, cu solicitarea de a se proceda la audieri de martori sau la constatări la fața locului. Uneori, organele judiciare dintr-un stat pot socoti necesar ca martorii domiciliați în străinătate să fie invitați a se înfățișa înaintea acestor organe. Se poate întâmpla ca martorii unei cauze să fie deținuți într-un alt stat, iar aducerea lor în țara care-i solicită pentru a fi ascultați sau pentru o confruntare să fie neapărat necesară. Alteori, este necesară comunicarea unor piese judiciare aflate într-o țară și solicitate de organele judiciare din altă țară [7, p. 1070].

Adresarea prin comisie rogatorie pentru prima oară în legislația Republicii Moldova este reglementată în art. 536 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova adoptat la 14 martie 2003. În conformitate cu prevederile acestui articol, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cazul în care consideră necesară efectuarea unei acțiuni procesuale pe teritoriul unui stat străin, se adresează prin comisie rogatorie organului de urmărire penală sau instanței de judecată din statul respectiv, sau către o instanță penală internațională conform tratatului internațional la care Republica Moldova este parte sau în condiții de reciprocitate.

Asistența statelor nu se limitează doar la cooperarea între organele de poliție judiciară. Adesea, în faza urmăririi penale, ca și în aceea a judecării cauzei, examinarea probelor poate face, de asemenea, necesară o colaborare internațională.

Comisia rogatorie internațională implică o deplasare de competență teritorială de la un organ judiciar la altul [4, p. 407]. După cum se vede, comisia rogatorie este un act procedural prin care organul de urmărire penală sau instanța unui stat ori reprezentanții unei instanțe penale internaționale solicită o intervenție a organelor statului respectiv [3, p. 907].

Întocmirea comisiei rogatorii și adresarea prin comisie rogatorie sunt lăsate la discreția organului de urmărire penală sau instanță.

În toate cazurile, legea procesual penală determină că aceasta poate fi întocmită în cazurile când se consideră necesar. Ea se întocmește de către organele competente din Republica Moldova în condiții de reciprocitate.

Prin acordarea asistenței juridice în condiții de reciprocitate se înțelege că asistența juridică se acordă doar în cazul în care între Republica Moldova și statul respectiv nu este încheiat un tratat bilateral de asistență juridică în materie penală, sau aceste două state nu sunt parte la un tratat multilateral de asistență juridică în materie penală.

Condițiile de reciprocitate urmează să fie consemnate printr-o scrisoare prin care ministrul Justiției, sau Procurorul General se obligă să acorde în numele Republicii Moldova asistență juridică statului străin sau instanței penale internaționale, la efectuarea unor acțiuni procesuale cu garantarea drepturilor procesuale prevăzute de legea națională, ale persoanei în privința căreia se efectuează asistența.

La fel menționăm faptul că asistența juridică este refuzată și în cazul în care în țara respectivă fapta se pedepsește cu moartea și nu există nici o garanție că nu se va aplica această pedeapsă, cât și în cazul în care, în conformitate cu legislația penală națională fapta nu constituie infracțiune sau persoana nu poate fi trasă la răspundere penală. În toate cazurile când este vorba de un refuz acest refuz trebuie motivat, altfel statul își încalcă obligațiile stipulate în tratatele internaționale de asistență juridică internațională [2, p. 319].

Autoritățile solicitante pot utiliza documentele și informațiile primite de la statul solicitat, ca rezultat al executării comisiei rogatorii, doar în scopul îndeplinirii obiectului indicat în comisia rogatorie. În cazul necesității utilizării informațiilor primite și în cadrul altei urmăriri penale, urmează să fie solicitat acordul statului ce a executat cererea.

Dacă statul solicitant cere în mod expres transmiterea documentelor originale, o astfel de cerință se execută în măsura posibilităților. Dacă statul solicitant cere în mod expres, Republica Moldova îl va informa despre data și locul îndeplinirii comisiei rogatorii.

Republica Moldova va transmite numai copii sau fotocopii autentificate după docu-

mentele sau dosarele cerute. Copiile după documente sau din dosare solicitate printr-o comisie rogatorie internațională se autentifică pentru conformitate de către organul de urmărire penală sau de autoritatea judecătorească, sau de orice altă autoritate care deține documentele și dosarele originale, prin semnătura persoanei împuternicite să efectueze copiile și să aplice ștampila instituției emittente. Dacă statul solicitant cere în mod expres transmiterea documentelor originale, o astfel de cerere se execută în măsura posibilității.

Autoritățile și persoanele în cauză, menționate de statul solicitant, vor putea să asiste și să colaboreze la efectuarea comisiei rogatorii în limitele permise de legislația națională.

Comisia rogatorie în Republica Moldova se depune de către organul de urmărire penală Procurorului General, iar de către instanța de judecată – Ministerului Justiției pentru transmitere spre executare statului respectiv.

Art. 536 CPP al RM prevede la modul general calea parcursă de cererea de comisie rogatorie. Astfel, în Republica Moldova comisia rogatorie se înaintează Procurorului General de către organul de urmărire penală competent să o formuleze, iar de către instanța de judecată ministrului Justiției, pentru a o transmite spre executare statului solicitat.

De asemenea, poate fi folosită calea diplomatică pentru transmiterea cererii, în cazul în care statul solicitat cere acest lucru prin declarații la actul legislativ internațional pe care se bazează cererea, sau alte căi de transmitere, când nu se cunoaște autoritatea competentă din statul solicitat și adresa acesteia.

Procedura mai detaliată de formulare, transmitere, verificare a cererii este reglementată de actele normative departamentale. Bunăoară, conform pct. 3.2 al Regulamentului cu privire la organizarea activității de asistență juridică internațională al Procuraturii Republicii Moldova, „cererile de comisie rogatorie, formulate de procurori sau alte organe de urmărire penală naționale se prezintă Secției asistență juridică internațională și integrare europeană strict prin intermediul procurorilor teritoriali și se înaintează autorităților străine competente exclusiv de către Secția asistență juridică internațională și integrare europeană” [8].

Actul procedural întocmit în țară străină în baza unei comisii rogatorii este valabil în Republica Moldova cu anumite condiții. Prevederea art. 538 CPP RM are legătură directă cu instituția admisibilității probelor. Probele prezentate în baza acestui act procedural sunt admisibile și nu se pune la îndoială veridicitatea lor.

În toate cazurile, actul procedural trebuie să fie întocmit și executarea acestuia să se desfășoare în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova.

Pentru Republica Moldova, ca și pentru alte țări, chestiunea ca recunoașterea ca legală a documentelor oficiale care parvin de la organele procuraturii, de la instanță, de la serviciile de executare sau diferite documente administrative sau notariale este soluționată prin Convenția de la Haga din 05.10.1961, care înlătură necesitatea legalizării anumitor documente oficiale. În conformitate cu art. 3 al Convenției, tratatele internaționale de asistență juridică poate fi prevăzută și o oarecare modalitate referitoare la legalizarea actelor procedurale întocmite în țara respectivă.

Concluzii. Așadar, la cererea de comisie rogatorie se anexează actele procesuale necesare pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală. Toată informația expusă în cererea de comisie rogatorie trebuie să fie detaliată și concretă. Informația despre faptă trebuie expusă succint, inclusiv data, locul, mijloacele și modul de săvârșire a infracțiunii, consecințele ei, motivele și semnele calificative pentru încadrarea juridică a faptei [12, p. 420]. Aceste informații dau posibilitatea organului din statul solicitat să verifice dacă fapta dată constituie infracțiune conform legislației penale a statului, acesta presupune respectarea principiul dublei incriminări.

Referințe bibliografice

1. Cod de procedură penală nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.
2. Dolea I., Roman D., Rotaru V. ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 2006. p. 319.
3. Dolea I., Roman D., Sedlețchi I. ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Ed. Cartier, 2005. p. 937.
4. Dongoroz V., Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială, vol. II. București: Ed. Academiei, 1976. p.407.
5. Legea nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 14-17 din 02.02.2007.
6. Lupulescu N., Asistența juridică internațională în materie penală. În: RDP nr. 4/2005, RA „Monitorul oficial”, București, 2005. p. 70.
7. Poalelungi M., Dolea I., Vîzdoagă T. ș.a. Manualul Judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2013, p. 1070.
8. Regulamentul cu privire la organizarea activității de asistență juridică internațională a Procuraturii Republicii Moldova, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 68/19 din 21.03.2005.
9. Бекешев, Д.К., Взаимодействие органов дознания и следствия стран СНГ при расследовании преступлений, дисс. к.ю.н., Москва, 1996. p. 210.
10. Жданов, Ю.Н., Костин, Л.Н., Международное сотрудничество в борьбе с преступностью, Москва, 1997. p. 42.
11. Лукашук, И.И., Нормы международного права в правовой системе России, Москва, 1997. p. 35.
12. Международное право: Учеб. для вузов. 4-е изд., перераб. и доп. Под ред. Г. В. Игнатенко, О. И. Тиунова. - М.: Норма, 2006. p. 420.
13. Смирнов, А.В., Калиновский, К.Б., Комментарий к Уголовно- процессуальному кодексу Российской Федерации. Постатейный, под общ. ред. А.В. Смирнова, статья 453, 2-е изд., Питер: Изд. СПб, 2004. p. 805.